

Datum
2021-03-08

Adress
Storgatan 20
215 80 Malmö

Diarienummer
GYVF-2021-120

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Utbildningsdepartementets remiss Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skola

STK-2021-71

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss av promemorian *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skola*. Sammantaget ser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden positivt på de framlagda förslagen.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) har fått i remiss att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss av promemorian *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skola*.

Nedan följer nämndens kommentarer och synpunkter utifrån utredningens avsnitt. Yttrandet innehåller endast de avsnitt som berör GVN:s ansvarsområden och där nämnden har synpunkter eller kommentarer.

Utredningens förslag och bedömningar samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens reflektioner

Yttrandet innehåller endast de avsnitt som berör gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområden och där nämnden har synpunkter eller kommentarer. Sammantaget ser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden positivt på syftet med de framlagda förslagen. Nedan följer nämndens kommentarer och synpunkter utifrån respektive avsnitt.

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Förslag: Krav på utformningen av utbildningen till lärare och förskollärare ska finnas i en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare. Nuvarande bestämmelser om innehåll i

och omfattning av utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier i bilaga 2 till högskoleförordningen (examensordningen) ska flyttas till den nya förordningen och göras om till krav på den utbildning som leder fram till examen. Även bilaga 4 till högskoleförordningen, som innehåller bestämmelser om vilka ämnen som får kombineras i en ämneslärarexamen, flyttas till den nya förordningen och görs om till krav på den utbildning som leder fram till examen. Därutöver ska bestämmelsen i högskoleförordningen om att en helt eller delvis verksamhetsförlagd kurs ska ha fler än ett betygssteg flyttas till förordningen om utbildning till lärare och förskollärare. Den nya förordningen kommer därutöver att ha visst nytt innehåll. Det ska föras in en hänvisning till den nya förordningen i 6 kap. högskoleförordningen.

De mål i examensordningen som är gemensamma för flera inriktningar inom grundläraresexamen respektive ämneslärarexamen ska struktureras om och anges samlat i stället för att återges flera gånger.

I examensordningen finns i dag också bestämmelser om att en student som har gått igenom kompletterande pedagogiska utbildning kan avlägga ämneslärarexamen på grundnivå eller avancerad nivå samt att det i de förordningar som styr de kompletterande pedagogiska utbildningarna finns bestämmelser om de krav som studenten ska uppfylla för en sådan examen. Det saknas dock i dag en sådan bestämmelse i examensordningen avseende VAL-förordningen. Nämda bestämmelser ska flyttas från bilaga 2 till 6 kap. högskoleförordningen och få en ny lydelse med innebörd att det i förordningarna om kompletterande pedagogisk utbildning och den s.k. VAL-förordningen finns avvikande bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för förskollärarexamen, grundläraresexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen och på vilken nivå sådana examina ska avläggas.

Med anledning av den nya förordningen ska följdändringar göras i bl.a. behörighetsförordningen och VAL-förordningen.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget om en ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare samt en ny struktur för examensmålen som kan bidra till ökad tydlighet.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Förslag: Det ska förtydligas i förordningen om utbildning till lärare och förskollärare att den utbildningsvetenskapliga kärnan ska ge en grund inom de kunskapsområden som är centrala för yrkesutövningen. Det ska även förtydligas att studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan i momentet Utveckling och lärande ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv som inbegriper kognitionsvetenskap.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget, men vill samtidigt lyfta vikten av balans mellan didaktik/ämnesdidaktik och kognitionsvetenskap där det didaktiska bör få avgöra de delar av kognitionsvetenskap som är relevanta.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

Förslag: Syftet med den verksamhetsförlagda utbildningen ska förtydligas genom att det i förordningen om utbildning till lärare och förskollärare anges att denna del av utbildningen syftar till att ge studenterna praktiska färdigheter i yrkesutövningen och möjlighet att tillämpa teoretiska kunskaper genom att delta i skol- och förskoleverksamhet under handledning.

Lärosätena ska använda sig av övningsskolor och övningsförskolor i den verksamhetsförlagda utbildningen. Lärosätet ska anordna handledarutbildning så att det finns tillräckligt många utbildade handledare. Lärosätet ska sträva efter att särskilt yrkesskickliga lärare och förskollärare används i den verksamhetsförlagda utbildningen. Vid lärosätet ska det finnas lärare som har till uppgift att följa och bidra till studenternas utveckling under denna utbildning. Sådana lärare ska ge handledarna stöd för bedömning av studenterna under utbildningen.

Det ska anges att den verksamhetsförlagda utbildningen ska förläggas inom verksamheter med olika förutsättningar i den utsträckning det är möjligt. Lärosätet ska se till att utbildningen kan förläggas så nära den studerandes bostadsort som möjligt i det fall utbildningen sker på distans.

Det ska införas en definition av övningsskolor och övningsförskolor i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare.

Ett krav på att verksamheten med övningsskolor och övningsförskolor ska ge studenterna en inblick i praktisknära forskning införs och begreppet praktisknära forskning definieras. Vidare ska alla studenter fullgöra en så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola. Lärosätet ska eftersträva en hög koncentration av studenter vid varje övningsskola eller övningsförskola. De krav som anges i detta stycke ska inte gälla om det finns särskilda skäl.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som innebär att det går att säkerställa mottagande och samarbete över tid. Nämnden vill samtidigt poängtera det som även lyfts i utredningen gällande variation och kontinuitet och ser det som viktigt att de studerande så långt som möjligt får erfarenhet från olika slags förskolor och skolor.

6.4 Samverkansstruktur och anställningar inom utbildningen

Förslag: Den nya förordningen ska även innehålla bestämmelser om att lärosätet ska ha en struktur för samverkan kring utbildningen till lärare och förskollärare. Lärosätet ska också sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i lärar- och förskollä-

rarutbildningen. Inom utbildningen ska lärosätet även sträva efter att anställa lärare med examen på forskarnivå.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som på sikt kan leda till kvalitetshöjning i lärarutbildningen. Nämnden vill dock lyfta frågan kring lönebildningen och behovet av tydliga incitament för yrkesskickliga lärare att kombinera sin anställning som lärare med en anställning på ett lärosäte. Nämnden ser, om förslaget går vidare, att anställningsformer och samarbetsformer behöver utredas vidare.

6.5 Antalet lärarledda timmar inom utbildningen ska redovisas och följas upp

Förslag: Lärosätena ska i kommande regleringsbrev åläggas att öka antalet lärarledda timmar i lärar- och förskolläraryrket och årligen redovisa antalet lärarledda timmar i lärar- och förskolläraryrket under en tioårsperiod.

Universitetskanslersämbetet ska få i uppdrag att dels följa utvecklingen av antalet lärarledda timmar i lärar- och förskolläraryrket, dels utveckla en modell för nationell uppföljning av antalet lärarledda timmar inom lärar- och förskolläraryrket på lärosätena.

Universitetskanslersämbetet ska också sätta upp mål för en ökning av antalet lärarledda timmar för respektive lärosäte.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som innebär mindre självstudier och mer stöd för de studerande i utbildningen.

7.2 En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen

Förslag: En försöksverksamhet med en ny ettårig kompletterande pedagogisk utbildning ska skapas för personer med en tidigare examen. Utbildningen ska leda till grundlärarexamen (utom inriktningen mot arbete i fritidshem) och ämneslärarexamen.

Vilka examina som ger särskild behörighet till utbildningen ska framgå av bilaga 1 till förordningen. För inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska den tidigare examen vara på minst avancerad nivå om lägst 240 högskolepoäng och för övriga inriktningar på minst grundnivå om lägst 180 högskolepoäng. En äldre examen som motsvarar någon av examina i bilaga 1 ska också ge särskild behörighet till utbildningen.

Generella examina ska bara ge särskild behörighet om examen är avlagd inom vissa i bilaga 1 till förordningen angivna huvudområdesgrupper. En huvudområdesgrupp enligt bilaga 1 ska i sin tur bestå av ett eller flera huvudområden som får anses relevanta för något eller några av de moment som ingår i ett undervisningsämnes centrala innehåll. Universitets- och högskole-

rådet ska få meddela föreskrifter om när ett huvudområde får anses relevant för att ingå i en huvudområdesgrupp.

I bilaga 2 till förordningen ska det framgå vilken undervisningsbehörighet som tidigare examen enligt bilaga 1 kan leda till efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning och erhållande av grundlärar- eller ämneslärarexamen.

Kraven om särskild behörighet till utbildningen ska inte anses uppfyllda för en sökande med en utländsk examen. Detta undantag ska dock inte gälla om den sökande kan uppvisa tillräckliga kunskaper i det svenska språket och Universitets- och högskolerådet lämnat ett utlåtande om sökandens utländska examensbevis, i enlighet med Lissabonkonventionen, där det framgår att den utländska examen motsvarar en examen som är behörighetsgivande enligt den föreslagna förordningen.

Vid anmälan till utbildningen ska den sökande ange vilken examen, vilken inriktning och vilket ämne, eller vilka ämnen, som anmälan avser.

Vid urval ska hänsyn tas till de sökandes meriter och förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. I stället för flertalet av bestämmelserna om urval i högskoleförordningen ska lärosätena få meddela föreskrifter om vilka urvalsgrunder som ska användas.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget då det ur kompetensförsörjningsperspektiv kan leda till fler behöriga lärare.

7.3 Utbildningen ska innehålla utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier

Förslag: Utbildningens närmare innehåll avgörs av vilken examensinriktning som den studerande har valt samt vilket ämne, eller vilka ämnen, som den studerandes tidigare examen kan ge undervisningsbehörighet i.

Utbildningen ska oavsett inriktning bestå av studier inom utbildningsvetenskaplig kärna om 20 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 20 högskolepoäng. För utbildning till grundlärare ska den även omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 35 högskolepoäng.

För utbildning till ämneslärare ska de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna i stället omfatta 20 högskolepoäng. Detta innebär att utbildningen som leder till grundlärarexamen ska omfatta 75 högskolepoäng och utbildningen som leder till ämneslärarexamen ska omfatta 60 högskolepoäng.

Utbildningen till grundlärare ska anordnas med förhöjd studietakt under ett kalenderår. Utbildningen till ämneslärare ska anordnas på heltid under ett normalstudieår.

Utbildningens tre delar ska anpassas efter vald examensinriktning och ämne och fokusera på undervisningsprocessen och praktiska undervisningsfärdigheter.

De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska ge sådana kunskaper som krävs för undervisning i respektive ämne. För inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studierna dessutom särskilt ge kunskaper om grundläggande läs- och skrivinlärning eller matematikinlärning samt om barns kommunikation och språkutveckling. För inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studierna dessutom särskilt ge kunskaper om läs- och skrivutveckling eller matematikutveckling.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska fokusera på de moment och delmoment som är absolut nödvändiga för den kommande yrkesutövningen och som inte kan inhämtas inom övriga delar av utbildningen. Dessa moment och delmoment är

- skolväsendets villkor,
- skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- utveckling och lärande, som ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv där kognitionsvetenskap ingår, samt specialpedagogik, och
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap.

Den verksamhetsförlagda utbildningen ska förläggas inom relevant verksamhet och ämne.

Utbildningen ska kunna kombineras med en anställning som lärare på deltid. Den ska då kunna anordnas under längre tid än ett kalenderår eller ett normalstudieår och i annan studietakt.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till stora delar av förslaget, men ser en problematik i att ämnes- och ämnesdidaktiska studier för grundlärare och ämneslärare skiljer sig åt. Nämnden anser att tyngdpunkten kan variera för grundlärare och ämneslärare i de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna men att det borde vara samma antal högskolepoäng för de båda utbildningarna.

7.4 Den tidigare examen styr vilken undervisningsbehörighet som examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning avser att leda till

Förslag: Kraven för grundlärar- respektive ämneslärarexamen ska vara att den studerande har en tidigare fullgjord examen och att en kompletterande pedagogisk utbildning om 75 respektive 60 högskolepoäng genomförts med godkänt resultat.

Även de krav som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen ska gälla för grundlärarexamen och ämneslärarexamen enligt den nya kompletterande pedagogiska utbildningen, om inte

kraven är hänförliga till de moment eller delmoment av den utbildningsvetenskapliga kärnan som inte har någon motsvarighet i utbildningen.

Vilken undervisningsbehörighet som utbildningen avser att leda till ska framgå av bilaga 2 till förordningen, uppdelat utifrån vilken tidigare examen som den studerande har. För grundläroreexamen avser utbildningen att leda till undervisningsbehörighet i en av två ämneskombinationer som i sin tur består av två ämnen (svenska och engelska eller matematik och teknik) och en ämnesgrupp (SO eller NO). För ämnesläroreexamen avser utbildningen att leda till undervisningsbehörighet i ett eller två ämnen. Examen kommer avläggas på avancerad nivå om det är en ämnesläroreexamen som avser att ge undervisningsbehörighet i två ämnen, och i övriga fall på grundnivå.

Det ska framgå att den sammantagna utbildningen (tidigare examen och kompletterande pedagogisk utbildning) får anses omfatta ämnesstudier med den poängomfattning som krävs för behörighet i ovan nämnda ämnen enligt förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som bland annat innebär att försöksverksamheten med en kortare kompletterande pedagogisk utbildning genomförs så att befintliga bestämmelser om legitimation och behörighet kan tillämpas och leder till legitimation och undervisningsbehörighet vilket då kan ha positiv effekt på kompetensförsörjningen.

7.5 Regeringen ska besluta vilka lärosäten som ska få i uppdrag att anordna den nya kompletterande pedagogiska utbildningen

Förslag: Försöksverksamheten med den kortare kompletterande pedagogiska utbildning ska anordnas vid de universitet eller högskolor som regeringen beslutar. Försöksverksamheten ska vara femårig och förordningen som ska reglera utbildningen föreslås därför upphöra 2027. Verksamheten ska följas upp löpande i särskild ordning för att identifiera eventuella behov av justeringar och efteråt också utvärderas.

Universitets- och högskolerådet ska få i uppdrag att informera om den nya utbildningen.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och vill lyfta vikten av att ta tillvara den erfarenhet lärosäten har av att anordna och utforma kompletterande pedagogisk utbildning. Vidare anser nämnden att försöksverksamheten bör följas upp med kvalitativa indikatorer i den kontinuerliga uppföljningen.

8 Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning för fler ämneslärare

Förslag: En ny bestämmelse ska införas i de två befintliga förordningar som styr nuvarande kompletterande pedagogisk utbildning (förordning om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläroreexamen och förordning om kompletterande pedagogisk utbild-

ning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå). Även personer som har ämneskunskaper i ett undervisningsämne som har sådan relevans för det undervisningsämne som ämneslärarexamen avser att omfatta att det kan anses motsvara poängkraven för särskild behörighet ska kunna antas till utbildningen. Personer antagna med stöd av antingen den nya bestämmelsen eller bestämmelsen om reell kompetens ska kunna erhålla examen efter genomgången kompletterande pedagogisk utbildning, utan någon ny prövning av deras ämneskunskaper. En ny lydelse i bestämmelsen om vad som krävs för examen via kompletterande pedagogisk utbildning införs för att förtydliga detta.

Det ska också förtydligas att det ska vara möjligt att anordna den kompletterande pedagogiska utbildningen så att studenten kan skriva ett självständigt arbete inom utbildningen omfattande 15 högskolepoäng, och därmed uppnå kraven för examen. Personer som erhåller en ämneslärarexamen som omfattar två eller tre ämnen ska för samtliga inriktningar skriva ett självständigt arbete som motsvarar poängkraven som framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen.

För kompletterande pedagogisk utbildning för forskarutbildade ska dock kravet på ett självständigt arbete tas bort eftersom dessa personer i sin tidigare forskarutbildning skrivit en vetenskaplig uppsats eller avhandling och därmed utvecklat kunskaper och färdigheter för att självständigt kunna bedriva forskning.

Ytterligare språkliga och redaktionella ändringar ska också göras i förordningarna i förtydligande syfte. Dessa ändringar innebär inga förändringar i sak mot vad som gäller enligt nuvarande ordning.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som kan bidra till likvärdighet gällande bedömning av behörighet till utbildningen.

9.1 Grundlärarutbildningen med inriktning mot F–3 och 4–6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål

Förslag: Kraven på utbildning till grundlärare ska ändras så att ämnena svenska som andraspråk eller modersmål inklusive nationella minoritetsspråk kan ingå även i utbildningar mot grundlärarexamen med inriktningarna mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 respektive mot arbete i grundskolans årskurs 4–6.

Studier i ämnet modersmål ska i vissa fall kunna ges enbart i form av språkdidaktiska studier med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål.

Om en persons grundlärarexamen omfattar ämnet svenska ska det krävas 15 högskolepoäng studier i ämnet svenska som andraspråk för behörighet i ämnet. För en person som ansöker om utökad behörighet, men som har en examen som inte omfattar ämnet svenska, ska nuvarande krav om 30 högskolepoäng för behörighet fortfarande gälla.

Det ska göras följdändringar i behörighetsförordningen som innebär att personer med grundlärarexamen som omfattar studier i ämnet modersmål är behöriga att undervisa i ämnet samt att personer med en grundlärarexamen som är behöriga att undervisa i svenska som andraspråk även ska bli behöriga att undervisa i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare. För den senare gruppen personer ska dock fortsatt gälla en poänggräns om 30 högskolepoäng ämnesstudier i svenska som andraspråk för behörighet i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget.

9.2 Nya bestämmelser om utökad behörighet och tillträde till studier i ämnet modersmål

Förslag: Utökad behörighet ska inte bara ges till den som kompletterat en grund- eller ämneslärarexamen med ämnesstudier i själva modersmålet utan även för den som har kompletterat sin examen med minst 30 högskolepoäng eller motsvarande i språkdidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål.

Bestämmelsen om att ha språket som modersmål för behörighet att undervisa i ämnet ska ersättas med ett nytt krav om särskild behörighet till utbildningen. Dokumenterat goda kunskaper i språket bör krävas för tillträde till en utbildning som leder till en grund- eller ämneslärarexamen som omfattar ämnet modersmål, eller för den som vill komplettera sin examen med studier i ämnet. Universitets- och högskolerådet ska få i uppdrag att utforma ett sådant krav för särskild behörighet.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget om utökad behörighet för den som har kompletterat sin examen med minst 30 högskolepoäng eller motsvarande i språkdidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål då det är ett steg mot att få fler behöriga och legitimerade lärare i modersmål. Nämnden ser vidare positivt på att kravet om särskild behörighet föreslås ersätta nuvarande bestämmelse om att ha språket som modersmål.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Samtliga författningsändringar ska träda i kraft den 1 augusti 2021.

Förordningen om utbildning till lärare och förskollärare, ändringarna i högskoleförordningen, och ändringarna i den s.k. VAL-förordningen ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av december 2021. Äldre bestämmelser i de två senare förordningarna ska fortfarande gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 januari 2022.

Förordningen om försöksverksamhet med kompletterande pedagogisk utbildning som leder till grundlärarexamen eller ämneslärarexamen ska tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021. Förordningen ska upphöra att gälla den 1 juli 2027. En student som har gått igenom utbildning enligt denna förordning och som uppfyller kraven för grundlärarexamen eller ämneslärarexamen ska ha rätt att få en sådan examen till och med den 30 juni 2031.

Ändringen i studiestödsförordningen ska tillämpas för studiemedel som lämnas för tid från och med den 1 januari 2022.

Ändringarna i behörighetsförordningen ska tillämpas på studier som har fullgjorts den 1 januari 2022 eller senare. Äldre bestämmelser ska fortsätta att gälla för studier som har fullgjorts före den 31 december 2021.

Ändringarna i de två befintliga KPU-förordningarna ska tillämpas första gången vid antagningen till utbildning som börjar efter utgången av december 2021. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för utbildning som slutförs före utgången av december 2021.

GVN:s synpunkter:

Nämnden anser att tidsplanen för ikraftträdande är snäv och att den bör förlängas.

Ordförande

.....
Juan-Tadeo Espitia (S)
.....

Förvaltningsdirektör

.....
Lars Rehnberg
.....